

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Luzia Larraza Aramendi

*Urretxu,
Gipuzkoa
(1934)*

Aurkibidea

Biografia

Soraluzeko Erlain etxean jaio bazen ere, 9 hilabete zituela joan zen Urretxuko Mañari baserrira bizitzera. Ama Ezkio-Itsasokoa zuen; eta aita, eibartarra. Aitak Urretxuko Aparizio lantegian egin zuen lan; eta, gerra heldu zenean, Valentzia aldera alde egin behar izan zuen. Aita itzuli zen arte, ama eta amonarekin bizi izan zen Luzia Mañarin. Gerora, Ataungo izeba-osaben etxean egin zituen urte batzuk, baina komunio txikia egitera Urretxura bueltatu eta Zumarragako mojen eskolan hasi zen ikasten. 13 urte zituela, neskame joan zen Urretxuko Lizatxu errotara; eta, 19 urte bete zituenean, bertan morroi zegoen mutilarekin ezkondu zen.

Zintak

URR-035

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Pildain Larrañaga, Itziar
- **Data:** 2011-11-22
- **Iraupena:** 63 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Etxeberria, Eider

URR-036

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Pildain Larrañaga, Itziar
- **Data:** 2011-11-22
- **Iraupena:** 38 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Oruesagasti, Ainitze

Pasarteak

1. Aitaren izaera eta ikasketak

- **Erref:** URR-035/003
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:02:47. **Bukatu:** 00:04:10

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Aita eskolatua zen, Armeriako eskolan ikasitakoa. Baina, langabezia zegoenez, Paris aldera joan zen lan bila, 19 urte zituela. Aita gizon jatorra eta umila zen. Ama eta aita oso desberdinak ziren.

2. Aita, gerran, oso ondo hartu zuten Valentzian

- **Erref:** URR-035/007
- **Iraupena:** 0:01:31. **Hasi:** 00:09:30. **Bukatu:** 00:11:01

Gaia(k):

- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Berak 4 urte zituen aita ezagutu zuenean, hura gerran egon baitzen ordura arte. Hainbat lekutan egon zen; besteak beste, Valentzian. Han, oso ondo hartu zituzten euskaldunak izateagatik. Orduko anekdotak kontatzen ditu.

3. Iragarki bati esker, etxera itzuli

- **Erref:** URR-035/009
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:12:27. **Bukatu:** 00:14:22

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Politika » Gerra zibila (1936-1939) » Gerraren eragina

Laburpena:

Aita, gerran zebilela, hainbat lekutan izan zen: Bartzelonan, Valentzian... Aitak egunkaria irakurtzen zuen, komunean zegoen bitartean. Halako batean, iragarki bat ikusi zuen beraien bila zebiltzala.

4. Eskolako ikasgaiak eta aitaren "jornal base"

- **Erref:** URR-035/011
- **Iraupena:** 0:01:15. **Hasi:** 00:15:41. **Bukatu:** 00:16:56

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Ikasgaiak eta ikasmateriala

Laburpena:

Lehen, ez zeukaten dirurik liburuak erosteko. Eskolan, entziklopedia erabiltzen zuten denerako. Gerra ostean, aitari "jornal base" jarri zioten zigor gisa; hau da, ezin zuen jornal hori baino gehiago kobratu, nahiz eta ordu gehiago lan egin. 14 urterako, Luziak bazekien josten, eta horretan aritu zen batean eta bestean.

5. Izeba jostunarengandik ikasitakoa

- **Erref:** URR-035/018
- **Iraupena:** 0:00:55. **Hasi:** 00:32:55. **Bukatu:** 00:33:50

Gaia(k):

- Lanbideak » Sastreak, jostunak

Laburpena:

Ataungo izeba jostuna zen, eta hari begira egon ohi zen Luzia. Izebaren josteko makina berezia zen.

6. Errotan lanean aritu zeneko garaia

- **Erref:** URR-035/019
- **Iraupena:** 0:03:29. **Hasi:** 00:33:50. **Bukatu:** 00:37:19

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Errotan lanean ibili zen garaiko kontuak aipatzen ditu: orduko lanak, ohiturak... Hango ogia dendetan saltzen zuten; eta zaldiz eramaten zuten jeneroa.

7. Lehengo zapatak

- **Erref:** URR-035/022
- **Iraupena:** 0:00:59. **Hasi:** 00:38:02. **Bukatu:** 00:39:01

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa eta oinetakoak

Laburpena:

Urtean, zapata pare bat erabiltzen zuen. Zapatak gomazkoak izan ohi ziren.

8. Moja ederra eta moja gaiztoak

- **Erref:** URR-035/023
- **Iraupena:** 0:01:25. **Hasi:** 00:39:01. **Bukatu:** 00:40:26

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Mojak

Laburpena:

Zumarragako mojekin ikasten ibili zen garaian, euskaraz egiteagatik zigortzen zituzten mojek ikasleak. Han bazen moja bat oso ederra eta dotorea zena; gainerako mojek inbidia handia zioten, eta bota egin zuten azkenean. Moja ugarik dirudunei egiten zieten kasu; eta diru gutxiago zuten ikasleak baztertzen.

9. Mendian topatu zuten gizonarekin bizitako anekdota

- **Erref:** URR-035/026
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:43:09. **Bukatu:** 00:45:18

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Gaztetako ibilerak

Laburpena:

Gaztetako pasadizo bat kontaktzen du: neska-mutilak mendian zebiltzala, gizon zahar bat etzanda ikusi zuten, mozkortuta. Orduko kanta gogoan du; barre izugarriak egin zituzten.

10. Aitaren jarrera kritikoa apaizekiko

- **Erref:** URR-035/032
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:54:02. **Bukatu:** 00:55:06

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizarekin lotutako pertsonak
- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia

Laburpena:

Aitak erlijioa errespetatzen zuen, baina ez zuen sinesten apaizengan. Aitaren jarreraren nondik norakoak azaltzen ditu.

11. Etorkinak, arbi eskean

- **Erref:** URR-036/001
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Kaleak, plazak
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Kanpoko jendearekin harremana

Laburpena:

Goiko Kalen zer gorabehera izaten ziren. Etorkinak bizi ziren bertan, eta nolakoak ziren azaltzen du. Jende ona ziren etorkinak, lanera etorrikoak. Pasadizo bat kontaktzen du: Luziaren aita soroan lanean zebilela etorkin batzuek arbia eskatu zioten jateko.

12. Lehengusuaren automobila

- **Erref:** URR-036/004
- **Iraupena:** 0:01:13. **Hasi:** 00:05:39. **Bukatu:** 00:06:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Garraioak » Autoak
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak

Laburpena:

Luziaren lehengusu batek automobila zuen: "la cucaracha" esaten zioten. Herrian automobil gutxi zeuden garai hartan. Nolako zen azaltzen du. Garai hartako errepideak estuak ziren, noranzko bakarrekoak. Urretxutik Zumaiara arte bazen errepidea.

13. Igandetako Zumarragako azoka

- **Erref:** URR-036/005
- **Iraupena:** 0:01:04. **Hasi:** 00:06:52. **Bukatu:** 00:07:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Bideak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Ez zegoen baserrietarako biderik. Igandetan, Zumarragan azoka izaten zen, eta Aginaga puntatik astoarekin eta oinez jaisten ziren baserritarrak kalera. Normalean, emakumeak joaten ziren herrira saltzera.

14. Zumarragako jauntxoak eta Urretxuko iturria

- **Erref:** URR-036/006
- **Iraupena:** 0:02:03. **Hasi:** 00:07:56. **Bukatu:** 00:09:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Garbitasun pertsonala
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

Igandetan, Zumarragan azoka izaten zen. Garai hartan, Urretxun ez zen azokarik egiten. Orduko Zumarragako jauntxoak zein ziren aipatzen du: Busca, Badiola eta Aparizio. Haien bizimoduari buruzko kontuak. Apariziotik Urretxuko iturria kendu zueneko istorioa kontatzen du. Iturria nolakoa zen azaltzen du.

15. Zumarraga eta Urretxu arteko gorabeherak

- **Erref:** URR-036/008
- **Iraupena:** 0:04:06. **Hasi:** 00:10:37. **Bukatu:** 00:14:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Inguruko herriak eta auzoak
- Aisia » Taberna giroa

Laburpena:

Zumarraga eta Urretxu arteko pikeak. Luziaren ama sukaldari aritzen zen tabernan zer gorabehera sortzen ziren kontatzen du.

16. Argindarrik ez baserrian

- **Erref:** URR-036/009
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:14:43. **Bukatu:** 00:16:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

Mañari baserrian bizi zireneko kontuak. Baserrian ez zuten argindarrik, eta karburuarekin edota petrolioarekin egiten zuten argia. Kinkeak nolakoak izaten ziren azaltzen du. Aginaga aldeko baserrietan ba zen argindarra, baina sarri joaten omen zen.

17. Mañari ingurua

- **Erref:** URR-036/010
- **Iraupena:** 0:02:21. **Hasi:** 00:16:38. **Bukatu:** 00:18:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Beraientzako landu ohi zituzten lurrak, ez zuten auzolanik egiten. Etxe ingurura hurbiltzen ziren artzainak etxe barrura sartu ohi ziren, epelera. Etxe inguruak deskribatzen ditu: bideak, harrobia...

18. Estraperlo kontuak

- **Erref:** URR-036/011
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:18:59. **Bukatu:** 00:22:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Estraperlo garaiko kontuak. Herriko jendea Altsasura joaten zen Norteko trenean patata bila. Bueltakoan, ordea, inspektoreek arrapatu eta jeneroa kentzen zien. Emakume bati gertatutakoa kontatzen du.

19. Guardia zibilak eta etxe-ordeko gari-zakuak

- **Erref:** URR-036/014
- **Iraupena:** 0:03:06. **Hasi:** 00:26:54. **Bukatu:** 00:30:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota
- Lanbideak » Polizia
- Politika » Gerraostea eta Francoren diktadura » Ekonomia gerraostean

Laburpena:

Herrian zeuden guardia zibilekin zer harreman zuten kontatzen du. Lizatxu errotan neskame egon zen garaian, etxe-ordean estraperloko garaia ezkutatzen zuten lastoarekin tapatuta. Errekako urak hazita zetozen batean, gari-zakuak ateratzen ari zirela guardia zibilak agertu eta zakuak ateratzen lagundu zien. Haiek ez zekiten estraperloko garia zenik.

20. Lizatxu Errota eta Gerra Errota

- **Erref:** URR-036/015
- **Iraupena:** 0:00:42. **Hasi:** 00:30:00. **Bukatu:** 00:30:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

Luzia Lizatxu Errotan egon zen neskame. Bazen inguruan beste errota bat: Gerra Errota. Bi errotariak anaiak ziren.

21. Jaunartzeko soinekoa

- **Erref:** URR-036/018
- **Iraupena:** 0:01:24. **Hasi:** 00:33:20. **Bukatu:** 00:34:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Sakramentuak

Laburpena:

Jaunartzea lutoz jantzita egin zuen amonaren heriotza zela eta. Nolako soinekoa eraman zuen azaltzen du. Elizan binaka joaten ziren jauna hartzera. Amaieran, sakristian txokolatea eman zien.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2026-03-31

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com